P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER PRIMVS.

IN NOVA fert animus mutatas dicere formas
Corpora, dij coeptis, nam vos mutastis, & illas,
Aspirate meis, priaq; ab origie mũdi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
Ante mare, & terras, &, quod tegit omnia, cœlum, 5
Vnus erat toto naturæ vultus in orbe.
Quem dixere chaos, rudis, indigestaq; moles,
Nec quicquã, nisi pondus iners, congestaq; eodẽ
Non bene iunctarum discordia semina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan. 10
Nec noua crescendo reparabat cornua Phœbe.
Nec circunfuso pendebat in aere tellus
Ponderibus librata suis, nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaq; erat & tellus, illic & pontus, & aer. 15
Sic erat instabilis tellus, innabilis vnda.
Lucis egens aer, nulli sua forma manebat.
Obstabatq; aliis aliud, quia corpore in vno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus. 20
Hanc deus, & melior litem natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abscidit vndas,
Et liquidum spisso secreuit ab Aethere cœlum.
Quæ post, quam euoluit, cæ coq; exemit aceruo,
Dissociata locis concordi pace ligauit. 25
Ignea conuexi vis, & sine pondere cœli

Emicuit, summaq; locum sibi legit in arce.
Proximus est aer illi leuitate, locoq;.
Densior his tellus, elementaq; grandia traxit,
30 Et pressa est grauitate sui, circunfluus humor
Vltima possedit, solidumq; coercuit orbem.
Sic vbi dispositam, quisquis fuit ille deorum,
Congeriem secuit, sectamq; in membra redegit,
Principio terram, ne non æqualis ab omni
35 Parte foret, magni speciem glomerauit in orbis.
Tum freta diffudit, rapidisq; tumescere ventis
Iussit, & ambitæ circundare littora terræ.
Addidit & fontes, & stagna immensa, lacusq;,
Fluminaq; obliquis cinxit decliuia ripis.
40 Quæ diuersa locis partim sorbentur ab ipsa,
In mare perueniunt partim, campoq; recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulsant.
Iussit & extendi campos, subsidere valles,
Fronde tegi syluas, lapidosos surgere montes.
45 Vtq; duæ dextra cœlum, totidemq; sinistra
Parte secant Zonæ, quinta est ardentior illis,
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
Cura dei, totidemq; plagæ tellure premuntur,
Quarũ quæ media est, non est habitabilis æstu,
50 Nix tegit alta duas, totidẽ inter vtranq; locauit,
Temperiemq; dedit, mista cum frigore flamma.
Imminet his aer, qui quanto est pondere terræ
Pondere aquæ leuior, tanto est onerosior igne.
Illic & nebulas, illic consistere nubes
55 Iussit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoq; non passim mũdi fabricator habendũ

Aera permiſit, vix nunc obſiſtitur illis.
Cum ſua quiſq; regat diuerſo flamina tractu,
Quin lanient mundũ, tanta eſt diſcordia fratrum. 60
Eurus ad aurorã, Nabathæaq; regna receſſit,
Perſidaq;, & radiis iuga ſubdita matutinis.
Veſper, & occiduo quæ littora Sole tepeſcunt,
Proxima ſunt Zephyro, Scythiamq;, ſeptẽq; triones
Horrifer inuaſit Boreas, contraria tellus 65
Nubibus aſſiduis, pluuioq; madeſcit ab auſtro.
Hæc ſuper impoſuit liquidũ, & grauitate carẽtem
Aethera, nec quicquã terrenæ fecis habentem.
Vix ita limitibus diſcreuerat omnia certis,
Cum, quæ preſſa diu maſſa latuere ſub ipſa, 70
Sydera cœperunt toto fulgeſcere cœlo.
Neu regio foret vlla ſuis animalibus orba,
Aſtra tenent cœleſte ſolum, formæq; deorum.
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus vndæ.
Terra feras cepit, volucres agitabilis aer. 75
Sanctius his animal, mentiſq; capacius altæ
Deerat adhuc, & q̃d dominari in cætera poſſet,
Natus homo eſt, ſiue hunc diuino ſemine fecit
Ille opifex rerum mundi melioris origo,
Siue recens tellus, ſe ductaq; nuper ab alto 80
Aethere cognati retinebat ſemina cœli,
Quam ſatus Iapeto miſtam fluuialibus vndis
Finxit in effigiem moderantum cuncta deorum.
Pronaq; cum ſpectent animalia cætera terram,
Os homini ſublime dedit, cœlumq; videre 85
Iuſſit, & erectos ad ſydera tollere vultus.
Sic modo, quæ fuerat rudis, & ſine imagine, tellus
Induit ignotas hominum conuerſa figuras.

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ vindice nullo
90 Sponte ſua ſine lege fidem, rectumq; colebat.
Pœna, metusq; aberant, nec verba minantia fixo
Aere ligabantur, nec ſupplex turba timebat
Iudicis ora ſui, ſed erant ſine iudice tuti.
Non dum cæſa ſuis peregrinũ vt viſeret orbem,
95 Montibus, in liquidas pinus deſcenderat vndas.
Nullaq; mortales, præter ſua, littora norant.
Non dum præcipites cingebant oppida foſſæ.
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non enſis erat, ſine militis vſu
100 Mollia ſecuræ peragebant ocia gentes.
Ipſa quoq; immunis, raſtroq; intacta, nec vllis
Saucia vomeribus per ſe dabat omnia tellus.
Contentiq; cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus, montanaq; fraga legebant,
105 Cornaq;, & in duris hærentia mora rubetis,
Et, quæ deciderant patula Iouis arbore, glandes.
Ver erat æternum, placidiq; tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat.
110 Nec renouatus ager grauidis canebat ariſtis.
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant.
Flauaq; de viridi ſtillabant ilice mella.
Poſt, quam Saturno tenebroſa in tartara miſſo,
Sub Ioue mundus erat, ſubiitq; argentea proles
115 Auro deterior, fuluo præcioſior ære,
Iuppiter antiqui contraxit tempora veris,
Perq; hyemes, æſtusq;, & inæquales autumnos,
Et breue ver ſpaciis exegit quattuor annum.
Tum primum ſiccis aer feruoribus vſtus

Canduit, & ventis glacies astricta pependit. 120
Tum primũ subiere domos, domus antra fuerunt,
Et densi frutices, & iunctæ cortice virgæ.
Semina tum primum longis cerealia sulcis
Obruta sunt, pressiq; iugo gemuere iuuenci.
Tertia post illam successit ahenea proles 125
Sæuior ingeniis, & ad horrida promptior arma,
Non scelerata tamen, de duro est vltima ferro.
Protinus irrupit venæ peioris in æuum
Omne nefas, fugere pudor, verumq;, fidesq;,
In quorum subiere locum fraudesq;, doliq;, 130
Insidiæq;, & vis, & amor sceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene nouerat illos
Nauita, quæq; diu steterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis insultauere carinæ.
Cõmunemq; prius, ceu lumina Solis, & auræ, 135
Cautus humum longo signauit limite messor.
Nec tantum segetes, alimentaq; debita diues
Poscebatur humus, sed itum est in viscera terræ.
Quasq; recondiderat, stygiisq; admouerat vmbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum. 140
Iamq; nocens ferrum, ferroq; nocentius aurum
Prodierat, prodit bellum, quod pugnat vtroq;.
Sanguineaq; manu crepitantia concutit arma.
Viuitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus,
Non socer a genero, fratrũ quoq; gratia rara est. 145
Imminet exicitio vir coniugis, illa mariti.
Lurida terribiles miscent aconita nouercæ.
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa iacet pietas, & virgo, cæde madentes.
Vltima cœlestum terras Astræa reliquit. 150

Neue foret terris securior arduus Aether,
Affectasse ferunt regnum cœleste Gigantes,
Altaq; congestos struxisse ad sydera montes.
Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
155 Fulmine, & excussit subiectum Pelion ossæ.
Obruta mole sua cum corpora dira iacerent,
Perfusam multo natorum sanguine terram
Immaduisse ferunt, calidũq; animasse cruorem,
Et ne nulla suæ stirpis monimenta manerent,
160 In faciem vertisse hominũ, sed & illa propago
Contentptrix superũ, sæuæq; auidissima cædis,
Et violenta fuit, scires e sanguine natam.
Quæ pater vt summa vidit Saturnius arce,
Ingemit, & facto non dum vulgata recenti
165 Fœda Lycaoniæ referens conuiuia mensæ,
Ingentes animos, dignas Ioue concipit iras,
Conciliumq; vocat, tenuit mora nulla vocatos.
Est via sublimis cœlo manifesta sereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso,
170 Hac iter est superis ad magni tecta tonantis
Regalemq; domum, dextra, leuaq; deorum
Atria nobilium valuis celebrantur apertis.
Plebs habitat diuersa locis, a fronte potentes
Cœlicolæ, clariq; suos posuere penates.
175 Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse palatia cœli.
Ergo, vbi marmoreo superi sedere recessu,
Celsior ipse loco, sceptroq; innixus eburno
Terrificam capitis concussit terq;, quaterq;
180 Cæsariem, cum qua terram, mare sydera mouit.
Talibus inde modis ora indignantia soluit,

Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempestate fui, qua centum quisq; parabat
Iniicere anguipedum captiuo brachia cœlo.
Nam quanquã ferus hostis erat, tamẽ illud ab vno 185
Corpore, & ex vna pendebat origine bellum.
Nunc mihi, qua totum Nereus circũsonat orbem,
Perdendum est mortale genus, per flumina iuro
Infera, sub terras stygio labentia luco.
Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus 190
Ense recidendum est, ne pars syncera trahatur.
Sunt mihi semidei, sunt rustica numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyriq;, & monticolæ Syluani,
Quos quoniam cœli non dum dignamur honore,
Quas dedimus, certe terras habitare sinamus. 195
An satis o superi tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoq;, regoq;,
Struxerit insidias notus feritate Lycaon?
Confremuere omnes, studiisq; ardentibus ausum
Talia deposcunt, sic, cum manus impia sæuit 200
Sanguine Cæsareo Romanũ extinguere nomen,
Attonitum tanto subitæ terrore ruinæ
Humanum genus est, totusq; perhorruit orbis.
Nec tibi grata minus pietas Auguste tuorum,
Quam fuit illa Ioui, qui post, quã voce manuq; 205
Murmura compressit, tẽnuere silentia cuncti.
Substitit vt clamor pressus grauitate regentis,
Iuppiter hoc iterum sermone silentia rupit,
Ille quidẽ pœnas (curam hanc dimittite) soluit.
Quod tamen admissum, quæ sit vindicta, docebo: 210
Contigerat nostras infamia temporis aures,
Quam cupiens falsam, summo delabor olympo,

Et deus humana lustro sub imagine terras.
Longa mora est, quantũ noxæ sit vbiq; repertum,
215 Enumerare, minor fuit ipsa infamia vero.
Mænala transieram latebris horrenda ferarum.
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycæi,
Arcados hinc sedes, & inhospita tecta Tyranni
Ingredior, tr aherent cũ sera crepuscula noctem,
220 Signa dedi venisse deum, vulgusq; precari
Cœperat, irridet primo pia vota Lycaon.
Mox ait, experiar deus hic discrimine aperto,
An sit mortalis, nec erit dubitabile verum.
Nocte grauem somno, nec opina perdere mo rte
225 Me parat, hæc illi placet experientia veri.
Nec contentus eo est, missi de gente molossa
Obsidis vnius iugulum Mucrone resoluit.
Atq; ita semineces partim feruentibus artus
Mollit aquis, partim subiecto torruit igni.
230 Quos simul imposuit mensis, ego vindice flamma
In dominum dignos euerti tecta penates.
Territus ipse fugit, nactusq; silentia r uris
Exululat frustraq; loqui conatus. ab ipso
Colligit os rabiem, solitæq; cupidine cædis.
235 Vtitur in pecudes, & nũc quoq; sanguine gaudet,
In villos abeunt vestes, in crura lacerti.
Fit lupus, & veteris seruat vestigia formæ.
Canicies eadem est, eadem violentia vultus.
Iidem oculi lucent, eadem feritatis imago est.
240 Occidit vna domus. sed non domus vna perire
Digna fuit. qua terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus iurasse putes. dent ocyus omnes,

Quas meruere pati(sic stat sententia)pœnas.
Dicta Iouis pars voce probant,stimulosq; fremẽti
Addiiciunt alij partes assensibus implent. 245
Est tamen humani generis iactura dolori
Omnibus.&,quæ sit terræ mortalibus orbæ
Forma futura rogant.quis sit laturus in aras
Thura,feris ne paret populandas tradere terras.
Talia quærentes(sibi enim fore cætera curæ) 250
Rex superum trepidare vetat,sobolemq; priori
Dissimilem populo promittit origine mira.
Iamq; erat in totas sparsurus fulmina terras,
Sed timuit,ne forte sacer tot ab ignibus æther
Conciperet Flammas,totusq; ardesceret axis. 255
Esse quoq; in fatis reminiscitur affore tempus,
Quo mare,quo tellus,correptaq; regia cœli
Ardeat,& mundi moles operosa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.
Pœna placet diuersa,genus mortale sub vndis 260
Perdere,& ex omni nimbos dimittere cœlo.
Protinus æolijs Aquilonem claudit in antris,
Et quæcunq; fugant inductas flamina nubes.
Et mittitq; notum,madidis notus euolat alis
Terribilem picea tectus caligine vultum. 265
Barba grauis nimbis,canis fluit vnda capillis.
Fronte sedent nebulæ,rorant pennæq;,sinusq;.
Vtq; manu late pendentia nubila pressit,
Fit fragor,& densi funduntur ab æthere nimbi.
Nuncia Iunonis varios induta colores 270
Concipit Iris aquas,alimentaq; nubibus affert.
Sternuntur segetes,& deplorata colonis
Vota iacent,longiq; perit labor irritus anni.

Nec cœlo contenta suo est Iouis ira, sed illum
275 Cœruleus frater iuuat auxiliaribus vndis.
Conuocat hic amnes, qui post, quã tecta tyranni
Intrauere sui, non est hortamine longo
Nunc ait vtendum, vires effundite vestras.
Sic opus est. aperite domos, ac mole remota
280 Fluminibus vestris totas immittite habenas.
Iusserat. hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et defrenato voluuntur in æquora cursu.
Ipse tridente suo terram percussit, at illa
Intremuit, motuq; vias patefecit aquarum.
285 Expatiata ruunt per apertos flumina campos,
Cumq; satis arbusta simul, pecudesq;, virosq;,
Tectaq;, cumq; suis rapiunt penetralia sacris.
Si qua domus mansit, potuitq; resistere tanto
Indeiecta malo, culmen tamen altior huius
290 Vnda tegit, pressæq; latent sub gurgite turres.
Iamq; mare, & tellus nullum discrimen habebant.
Omnia pontus erat, deerant quoque littora ponto.
Occupat hic collem, cymba sedet alter adunca,
Et ducit remos illic, vbi nuper ararat.
295 Ille super segetes, aut mersæ culmina villæ
Nauigat, hic summa piscem deprendit in vlmo.
Figitur in viridi (sic fors tulit) anchora prato,
Aut subiecta tegunt curuæ vineta carinæ,
Et modo qua graciles gramen carpsere capellæ,
300 Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocæ.
Mirantur sub aqua lucos, vrbesq; domosq;
Nereides, syluasq; tenent delphines, & altis
Incursant ramis, agitataq; robora pulsant.
Nat lupus inter oues, fuluos vehit vnda leones.

Vnda vehit tigres, nec vires fulminis apro, 305
Crura nec ablato prosunt velocia ceruo.
Quæsitisq; diu terris vbi sistere possit,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immensa licentia ponti,
Pulsabantq; noui montana cacumina fluctus. 310
Maxima pars vnda rapit, quibus vnda pepercit,
Illos longa domant inopi ieiunia victu.
Separat Aonios actæis Phocis ab aruis
Terra ferax, dum terra fuit, sed tempore in illo
Pars maris, & latus subitarũ campus aquarum. 315
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus
Nomine Parnasus, superatq; cacumine nubes.
Hic vbi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
Cum consorte tori parua rate vectus adhæsit,
Corycidas nymphas, & numina montis adorat, 320
Fatidicamq; Themin, quæ tunc oracla tenebat.
Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reuerentior vlla deorum.
Iuppiter vt liquidis stagnare paludibus orbem,
Et superesse virum de tot modo millibus vnum, 325
Et superesse videt de tot modo millibus vnam,
Innocuos ambos, cultores numinis ambos,
Nubila disiecit, nimbisq; Aquilone remotis,
Et cœlo terras ostendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet, positoq; tricuspide telo 330
Mulcet aquas rector pelagi, supraq; profundum
Extantem, atque humeros innato murice tectum
Cœruleum Tritona vocat, conchaq; sonanti
Inspirare iubet, fluctusq;, & flumina signo
Iam reuocare dato. caua buccina sumitur illi 335

Tortilis in latum, quæ turbine crescit ab imo.
Buccina, quæ in medio concepit vbi aera ponto,
Littora voce replet sub vtroque iacentia phœbo.
Tum quoque vt ora dei madida rorantia barba
340 Contigit, & cecinit iussos inflata recessus,
Omnibus audita est telluris, & æquoris vndis.
Et quibus est vndis audita coercuit omnes.
Iam mare littus habet. plenos capit alueus amnes.
Flumina subsidunt. collesq; exire videntur.
345 Surgit humus, crescunt loca decrescẽtibus vndis.
Postq; diem longam nudata cacumina syluæ
Ostendunt, limumq; tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat, quẽ post, quã vidit apertum,
Et desolatas agere alta silentia terras,
350 Deucalion lachrymis ita Pyrrhã affatur abortis,
O soror, o coniux, o fœmina sola superstes,
Quam cõmune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus iunxit, nunc ipsa pericula iungunt
Terrarum, quascunque vident occasus, & ortus,
355 Nos duo turba sumus. possedit cætera pontus.
Hæc quoq; adhuc vitæ non est fiducia nostræ
Certa satis, terrent etiam nunc nubila mentem.
Quis tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
Nunc animus miseranda foret? quo sola timorem
360 Ferre modo posses? quo consolante dolores?
Nanq; ego (crede mihi) si te quoq; pontus haberet,
Te sequerer coniux, & me quoq; pontus haberet.
O vtinam possem populos reparare paternis
Artibus, atq; animas formatæ infundere terræ.
365 Nunc genus in nobis restat mortale duobus.
Sic visum est superis, hoĩmq; exempla manemus.

Dixerat, & flebant. placuit cœleste precari
Numen, & auxilium per sacras quærere sortes.
Nulla mora est, adeunt pariter Cephisidas vndas,
Et nõ dum liquidas, sed iam vada nota secantes.
Inde vbi libatos irrorauere liquores
Vestibus, & capiti, flectunt vestigia sacræ
Ad delubra Deæ, quorum fastigia turpi
Pallebant musco, stabantq; sine ignibus aræ.
Vt templi tetigere gradus, procumbit vterq;
Pronus humi, gelidoq; pauens dedit oscula saxo.
Atq; ita, si precibus, dixerunt, numina iustis
Victa remollescunt, si flectitur ira deorum,
Dic Themi, qua generis damnũ reparabile nostri
Arte sit, & mersis fer opem mitissima rebus.
Mota dea est, sortemq; dedit, discedite templo,
Et velate caput, cinctasq; resoluite vestes,
Ossaq; post tergum magnæ iactate parentis.
Obstupuere diu, rupitq; silentia voce
Pyrrha prior, iussisq; deæ parere recusat.
Detq; sibi veniam pauido rogat ore, pauetq;
Lædere iactatis maternas ossibus vmbras.
Interea repetunt cecis obscurus
Verba datæ sortis secum, inter seq; volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet, & aut fallax ait, est solertia nobis,
Aut pia sunt, nullumq; nefas oracula suadent.
Magna parens terra est. lapides in corpore terræ,
Ossa reor dici. iacere hos post terga iubemur.
Coniugis augurio quanquam titania mota est,
Spes tamen in dubio est, adeo cœlestibus ambo
Diffidunt monitis, sed quid tentare nocebit?

Discedunt, velantq; caput, tunicasq; recingunt,
Et iussos lapides sua post vestigia mittunt.
400 Saxa, (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)
Ponere duriciem cœpere, suumq; rigorem,
Molliriq; mora, mollitaq; ducere formam.
Mox vbi creuerunt, naturaq; mitior illis
Contigit, vt quædã, sic non manifesta videri
405 Forma potest hominis, sed vti de marmore cœpta,
Non exacta satis, rudibusq; simillima signis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo,
Et terrenã fuit, versa est in corporis vsum,
Quod solidum est, flectiq; nequit, mutatur in ossa,
410 Quæ modo vena fuit, sub eodem nomine mansit,
Inq; breui spacio superorum numine saxa
Missa viri manibus faciem traxere virorum,
Et de fœmineo reparata est fœmina iactu,
Inde genus durum sumus, experiensq; laborum,
415 Et documenta damus, qua simus origine nati.
Cætera diuersis tellus animalia formis
Sponte sua peperit, post, quã vetus humor ab igne
Percaluit Solis, cœnumq;, vdæq; paludes
Intumuere æstu [illegible] semina rerum
420 Viuaci nutrita solo ceu matris in aluo
Creuerunt, faciemq; aliquam cœpere morando.
Sic vbi deseruit madidos septenfluus agros
Nilus, & antiquo sua flumina reddidit alueo,
425 Aethereoq; recens exarsit sydere limus,
Plurima cultores versis animalia glebis
Inueniũt, & in his quædã modo cœpta per ipsum
Nascendi spacium, quædam imperfecta, suisq;
Trunca vident humeris, & eodem corpore sæpe

Altera pars viuit, rudis est pars altera tellus.
Quippe vbi temperiē sumpsere humorq́, calorq́, 430
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumq́ sit ignis aquæ pugnax, vapor humidus oēs
Res creat, & discors concordia fœtibus apta est.
Ergo vbi diluuio tellus lutulenta recenti
Solibus æthereis, altoq́ recanduit æstu 435
Edidit innumeras species, partimq́ figuras
Reddidit antiquas, partim noua monstra creauit.
Illa quidē nollet, sed te quoque maxime Python
Tum genuit, populisq́ nouis incognite serpens
Terror eras, tantum spacij de monte tenebas. 440
Hunc deus arcitenens, & nunquā talibus armis
Ante, nisi in damis, capreisq́ fugacibus vsus,
Mille grauem telis exhausta pene pharetra
Perdidit effuso per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam posset delere vetustas, 445
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos.
Hic iuuenum quicunq́ manu, pedibusve, rotave
Vicerat, esculeæ capiebat frondis honorem.
Non dum Laurus erat, longoq́ decentia crine 450
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.
Primus amor Phœbi Daphne Peneia, quem non
Sors ignara dedit, sed sæua cupidinis ira.
Delius hunc nuper victo serpente superbus
Viderat adducto flectentem cornua neruo,
Quidq́ tibi lasciue puer cum fortibus armis? 455
Dixerat, ista decent humeros gestamina nostros,
Qui dare certa feræ, dare vulnera possumus hosti,
Qui modo pestifero tot iugera ventre prementem

460 Strauimus innumeris tumidũ Pythona ſagittis.
Tu face neſcio quos eſto contentus amores
Irritare tua, nec laudes aſſere noſtras.
Filius huic Veneris, figat tuus omnia Phœbe,
Te meus arcus, ait, quantoq; animalia cedunt
465 Cuncta deo, tanto minor eſt tua gloria noſtra.
Dixit, & eliſo percuſſis aere pennis
Impiger vmbroſa Parnaſi conſtitit arce,
Deq; ſagittifera prompſit duo tela pharetra
Diuerſorum operũ, fugat hoc, facit illud amorẽ,
470 Quod facit, auratum eſt, & cuſpide fulget acuta,
Qd fugat, obtuſum eſt, & hẽt ſub arũdine plumbũ.
Hoc deus in nympha Peneide fixit, at illo
Læſit Apollineas traiecta per oſſa medullas.
Protinus alter amat, fugit altera nomen amantis,
475 Syluarum latebris, captiuarumq; ferarum
Exuuiis gaudens, innuptæq; æmula Phœbes.
Vitta coercebat poſitos ſine lege capillos.
Multi illam petiere, illa auerſata petentes
Impatiens, expersq; viri nemora auia luſtrat,
480 Nec qd Hymen, qd amor, qd ſint cõnubia, curat.
Sæpe pater dixit, generum mihi filia debes,
Sæpe pater dixit, debes mihi nata nepotes.
Illa velut crimen tædas exoſa iugales,
Pulchra verecundo ſuffundens ora rubore,
485 Inq; patris blandis hærens ceruice lacertis,
Da mihi perpetua genitor chariſſime dixit
Virginitate frui, dedit hoc pater ante Dianæ.
Ille quidẽ obſequitur, ſed te decor iſte, quod optas
Eſſe vetat, votoq; tuo tua forma repugnat.
490 Phœbus amat, viſæq; cupit connubia Daphnes.

Quodq; cupit, sperat, suaq; illũ oracula fallunt.
Vtq; leues stipulæ demptis adolentur aristis,
Vt facibus sepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admouit, vel iam sub luce reliquit,
Sic deus in flammas abiit, sic pectore toto 495
Vritur, & sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos
Ecquid si comantur, ait: videt igne micantes
Syderibus similes oculos, videt oscula, quæ non
Est vidisse satis, laudat digitosq;, manusq;, 500
Brachiaq;, & nudos media plus parte lacertos.
Si qua latent, meliora putat, fugit ocyor aura
Illa leui, neq; ad hæc reuocantis verba resistit,
Nympha precor Peneia mane, nõ insequor hostis.
Nympha mane, sic agna lupum, sic cerua leonem, 505
Sic aquilã penna fugiunt trepidante columbæ,
Hostes quæq; suos, amor est mihi causa sequendi.
Me miserum, ne prona cadas, indignave lædi
Crura notent sentes, & sim tibi causa doloris.
Aspera, qua properas, loca sunt, moderãtius, oro, 510
Curre, fugãq; inhibe, moderãtius insequar ipse.
Cui placeas, inquire tamen, non incola montis,
Non ego sum pastor, non hic armenta, greges q;
Horridus obseruo, nescis temeraria, nescis
Quem fugias, ideoq; fugis, mihi delphica tellus, 515
Et Claros, & Tenedos, Patareaq; regia seruit.
Iuppiter est genitor, per me quod eritq;, fuitq;,
Estq; pater, per me concordant carmina neruis.
Certa quidẽ nostra est, nostra tamen vna sagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit. 520
Inuentũ medicina meum est, opifexq; per orbem

Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis.
Hei mihi, q̃d nullis amor est medicabilis herbis,
Nec prosunt domino, quæ prosunt omnibus artes.
525 Plura locuturum timido Peneia cursu
Fugit, cumq; ipso verba imperfecta reliquit.
Tunc quoq; visa decens, nudabãt corpora venti,
Obuiaq; aduersas vibrabant flamina vestes,
Et leuis impulsos retro dabat aura capillos.
530 Aucta fuga forma est, sed em̃ non sustinet vltra
Perdere blandicias iuuenis deus, vtq; monebat
Ipse amor, admisso sequitur vestigia passu.
Vt canis in vacuo leporem cum gallicus aruo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille salutem,
535 Alter inhæsuro simílis, iam, iamq; tenere
Sperat, & extenso stringit vestigia rostro.
Alter in ambiguo est, an sit comprensus, & ipsis
Morsibus eripitur, tangentiaq; ora relinquit,
Sic deus, & virgo est, hic spe celer, illa timore.
540 Qui tamen insequitur pennis adiutus amoris,
Ocyor est, requiemq; negat, tergoq; fugacis
Imminet, & crinem sparsum ceruicibus afflat.
Viribus absumptis expalluit illa, citæq;
Victa labore fugæ, spectans Peneidas vndas,
545 Fer pater inquit opem, si flumina numen habetis.
Qua nimium placui, tellus ait hisce, vel istam,
Quæ facit, vt lædar, mutando perde figuram.
Vix prece finita torpor grauis occupat artus,
Mollia cinguntur tenui præcordia libro,
550 In frondes crines, in ramos brachia crescunt.
Pes modo tam velox pigris radicibus hæret.
Ora cacumen habent, remanet nitor vnus in illa.

Hanc quoq; Phœbus amat, positaq; in stipite dextra
Sentit adhuc trepidare nouo sub cortice pectus,
Complexusq; suis ramos vt membra lacertis, 555
Oscula dat ligno, refugit tamen oscula lignum.
Cui deus, at quoniã coniux mea non potes esse,
Arbor eris certe dixit mea, semper habebunt
Te coma, te citharæ, te nostræ Laure pharetræ.
Tu ducibus lætis aderis, cum læta triumphum 560
Vox canet, & longas visent capitolia pompas.
Postibus augustis eadem fidissima custos
Ante fores stabis, mediamq; tuebere quærcum.
Vtq; meum intonsis caput est iuuenile capillis,
Tu quoq; perpetuos semper gere frondis honores. 565
Finierat Pæan, factis modo laurea ramis
Annuit, vtq; caput visa est agitasse cacumen.
Est nemus Hæmoniæ, p̃rupta q̃d vndiq; claudit
Sylua, vocant Tempe, per quæ Peneus ab imo
Effusus Pindo spumosis voluitur vndis, 570
Deiectuq; graui tenues agitantia fumos
Nubila conducit, summisq; aspergine syluis
Influit, & sonitu plus quam vicina fatigat.
Hæc domus, hæc sedes, hæc sunt penetralia magni
Amnis in his residens facto de cautibus antro 575
Vndis iura dabat, nymphisq; colentibus vndas.
Conueniunt illuc popularia flumina primum
Nescia gratentur, consolentur ne parentem.
Populifer Sperchius, & irrequietus Enypeus,
Apidanusq; senex, lenisq; Amphrysus, & Aeas, 580
Moxq; amnes alij, qui, qua tulit impetus illos,
In mare deducunt fessas erroribus vndas.
Inachus vnus abest, imoq; reconditus antro

585 Fletibus auget aquas, natamq; miserrimus Io
Luget vt amissam, nescit vita ne fruatur,
An sit apud manes, sed quã non inuenit vsquam,
Esse putat nusquam, atque animo peiora veretur.
Viderat a patrio redeuntem Iuppiter illam
590 Flumine, & o virgo Ioue digna, tuoq; beatum
Nescio quem factura toro, pete dixerat vmbras,
Aut horũ nemoꝝ, aut horũ (& mõstrauerat ambas)
Dum calet, & medio Sol est altissimus orbe.
Quod si sola times latebras intrare ferarum.
595 Præside tuta deo nemorum secreta subibis,
Nec de plebe deo, sed qui cœlestia magna
Sceptra manu teneo, sed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me (fugiebat enim) iam pascua Lernæ,
Consitaq; arboribus Lycæa reliquerat arua,
600 Cum deus inducta latas caligine terras
Occuluit, tenuitq; fugam, rapuitq; pudorem.
Interea medios Iuno despexit in agros,
Et noctis faciem nebulas fecisse volucres.
Sub nitido mirata die non fluminis illas
605 Esse, nec humenti sensit tellure remitti,
Atq; suus coniux vbi sit circunspicit, vt quæ
Deprensi toties bene nosset furta mariti.
Quem post, quã cœlo non repperit, aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait. delapsaq; ab æthere summo
610 Constitit in terris, nebulasq; recedere iussit.
Coniugis aduentum præsenserat, inq; nitentem
Inachidos vultus mutauerat ille iuuencam.
Bos quoq; formosa est. speciem Saturnia vaccæ
Quanquã inuita, probat, nec non & cuius, & vnde
615 Quoue sit armento, veri quasi nescia quærit.

Iuppiter e terra genitam mentitur, vt author 615
Desinat inquiri, petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? crudele suos abdicere amores,
Non dare, suspectum. pudor est, qui suadeat illud,
Hinc dissuadet amor. victus pudor esset amore,
Sed leue si munus, sociæ, generisq;, toriq; 620
Vacca negaretur, poterat non vacca videri.
Pellice donata non protinus exuit omnem
Diua metum, timuitq; Iouem, & fuit anxia furti.
Donec, Aristoridæ seruandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctũ caput Argus habebat, 625
Inde suis vicibus capiebant bina quietem,
Cætera seruabant, atq; in statione manebant.
Constiterat quocunq; loco, spectabat ad Io,
Ante oculos Io, quamuis auersus, habebat.
Luce sinit pasci, cum Sol tellure sub alta est, 630
Claudit, & indigno circundat vincula collo,
Frondibus arboreis, & amara pascitur herba.
Proq; toro terræ, non semper gramen habenti
Incubat infœlix, limosaq; flumina potat.
Illa etiam supplex Argo cum brachia vellet 635
Tendere, non habuit, quæ brachia tenderet Argo.
Et conata quæri, mugitus edidit ore,
Pertimuitq; sonos, propriaq; exterrita voce est.
Venit & ad patrias, vbi ludere sæpe solebat,
Inachidas ripas, nouaq; vt conspexit in vnda 640
Cornua, pertimuit, seq; externata refugit.
Naiades ignorant, ignorat & Inachus ipse,
Quæ sit, & illa patrẽ sequitur, sequiturq; sorores,
Et patitur tangi, seq; admirantibus offert.
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas, 645

Illa manus lambit, patriisq; dat oscula palmis.
Nec retinet lachrymas, & si modo verba supersint
Oret opem, nomenq; suum, casusq; loquatur.
Littera pro verbis, quam pes in puluere duxit,
650 Corporis indicium mutati triste peregit
Me miserũ, exclamat pater Inachus, inq; gemẽtis
Cornibus, & niueæ pendens ceruice iuuencæ
Me miserũ, ingeminat, tu ne es quæsita per omẽs
Nata mihi terras? tu non inuenta, reperta es.
655 Luctus erat leuior, retices, nec mutua nostris
Dicta refers, alto tantum suspiria ducis
Pectore, quodq; vnũ potes ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos, tædasq; parabam,
Spesq; fuit generi mihi prima, secunda nepotum.
660 De grege nũc tibi vir, & de grege natus habẽdus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores,
Sed nocet esse deum, præclusaq; ianua læti
Aeternum nostros luctus extendit in æuum.
Talia dicenti stellatus summouet Argus,
665 Ereptamq; patri diuersa in pascua natam
Abstrahit, ipse procul montis sublime cacumen
Occupat, vnde sedens partes speculatur in omnes.
Nec superum rector mala tanta Phoronidos vltra
Ferre potest, natumq; vocat, quem lucida partu
670 Pleias enixa est, lætoq; det, imperat, Argum.
Parua mora est alas pedibus, virgamq; potente
Somniferam sumpsisse manu, tegimenq; capillis.
Hæc vbi disposuit patria Ioue natus ab arce,
Desilit in terras, illic tegimenq; remouit,
675 Et posuit pennas, tantummodo virga retenta est,
Hac agit, vt pastor per deuia rura capellas,

Dum vehit adductas, & ſtructis cantat auenis.
Voce nouæ captus cuſtos Iunonius artis,
Quiſquis es, hoc poteris mecum conſidere ſaxo
Argus ait, neq; enim pecori fœcundior vllo 680
Herba loco eſt, aptãq; vides paſtoribus vmbram.
Sedit Atlantiades, & euntem multa loquendo
Detinuit ſermone diem, iunctisq; canendo
Vincere arundinibus ſeruantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles euincere ſomnos, 685
Et quamuis ſopor eſt oculorum parte receptus,
Parte tamẽ vigilat, quærit quoq; (nanq; reperta
Fiſtula nuper erat) qua ſit ratione reperta.
Tum deus Arcadiæ gelidis in montibus inquit,
Inter Amadryadas celeberrima Nonacrinas 690
Naias vna fuit, nymphæ Syringa vocabant.
Non ſemel & Satyros eluſerat illa ſequentes,
Et quoſcunq; deos, vmbroſaq; ſylua, feraxq;
Rus habet, Ortygiam ſtudiis, ipſamq; colebat
Virginitate deam, ritu quoq; cincta Dianæ 695
Falleret, & credi poſſet Latonia, ſi non
Corneus huic arcus, ſi non foret aureus illi.
Sic quoq; fallebat, redeuntem colle Lycæo
Pan videt hanc, pinuq; caput præcinctus acuta
Talia verba refert, tibi nubere nympha volenti 700
Votis cæde dei, reſtabat plura referre,
Et precibus ſpretis fugiſſe per auia nympham,
Donec arenoſi placidum Ladonis ad amnem
Venerat, hic illam curſum impedientibus vndis,
Vt ſe mutarent, liquidas oraſſe ſorores, 705
Panaq;, cum prenſam ſibi iam Syringa putaret,
Corpore pro nymphæ calamos tenuiſſe paluſtres,

Dumq; ibi ſuſpirat, motos in harundine ventos
Effeciſſe ſonum tenuem, ſimilemq; quærenti,
710 Arte noua, vocisq; deum dulcedine captum,
Hoc mihi conſilium tecum dixiſſe manebit,
Atq; ita diſparibus calamis compagine cæræ
Inter ſe iunctis nomen tenuiſſe puellæ.
Talia dicturus, vidit Cyllenius omnes
715 Succubuiſſe oculos, adopertaq; lumina ſomno,
Supprimit extemplo vocem, firmatq; ſoporem
Languida permulcens medicata lumina virga.
Nec mora, falcato nutantem vulnerat enſe,
Qua collo eſt confine caput, ſaxoq; cruentum
720 Deiicit, & maculat præruptam ſanguine rupem.
Arge iaces, quodq; in tot lumina lumen habebas,
Extinctum eſt, centũq; oculos nox occupat vna.
Excipit hos, volucriſq; ſuæ Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam ſtellantibus implet.
725 Protinus exarſit, nec tempora diſtulit iræ,
Horriferamq; oculis, animoq; obiecit Erinnym,
Pellicis argolicæ, ſtimulosq; in pectore cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Vltimus immenſo reſtabas Nile labori,
730 Quem ſimulac tetigit, poſitisq; in margine ripæ
Procubuit genibus, reſupinoq; ardua collo,
Quos potuit, ſolos tendens ad ſydera vultus,
Et gemitu, & lachrymis, & luctiſono mugitu
Cum Ioue viſa queri eſt, finemq; orare malorum.
735 Coniugis ille ſuæ complexus colla lacertis,
Finiat vt penas tandem, rogat, inq; futurum
Pone metus, inquit, nunquam tibi cauſa doloris
Hæc erit, & ſtygias iubet hoc audire paludes.

Vt lenita dea est, vultus capit illa priores,
Fitq;, quod ante fuit, fugiunt de corpore setæ, 740
Cornua decrescunt, fit luminis arctior orbis,
Contrahitur rictus, redeunt, humeriq;, manusq;,
Vngulaq; in quinos dilapsa assumitur vngues.
De boue nil superest, formæ nisi candor in illa,
Officioq; pedum nymphę contenta duorum 745
Erigitur, metuitq; loqui, ne more iuuencæ
Mugiat, & timide verba intermissa retentat.
Nunc dea linigera colitur celeberrima turba.
Hinc Epaphus magni genitus de semine tandem
Creditur esse Iouis, perq; vrbes iuncta parenti 750
Templa tenet. fuit huic animus æqualis, & annis
Sole satus Phaethon, quē quondā magna loquētē,
Nec sibi cedentem, Phœboq; parente superbum
Non tulit Inachides, matriq; ait omnia demens
Credis, & es tumidus genitoris imagine falsi. 755
Erubuit Phaeton, iramq; pudore repressit,
Et tulit ad Clymenen Epaphi conuitia matrem.
Quoq; magis doleas genitrix ait, en ego liber.
Ille ferox, tacui, pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuisse, & non potuisse refelli. 760
At tu, si modo sum cœlesti stirpe creatus,
Ede notam tanti generis, meq; assere cœlo.
Dixit, & implicuit materno brachia collo.
Perq; suum, Meropisq; caput, thædasq; sororum
Traderet, orauit veri sibi signa parentis. 765
Ambiguū est Clymene precibus Phaetōtis, an ira
Mota magis dicti sibi criminis, vtraq; cœlo
Brachia porrexit, spectansq; ad lumina Solis,
Per iubar hoc inquit radiis insigne coruscis

770 Nate tibi iuro, quod nos auditq; videtq;,
Hoc te, quem spectas, hoc te, qui tēperat orbem,
Sole satum, si ficta loquor, neget ipse videndum
Se mihi, sitq; oculis lux ista nouissima nostris.
Nec longus patrios labor est tibi nosse penates,
775 Vnde oritur terræ domus est contermina nostræ,
Si modo fert animus, gradere, & scitabere ab ipso.
Emicat extemplo lætus post talia matris
Dicta suæ Phaethon, & concipit æthera mente.
Aethiopasq; suos, positosq; sub ignibus Indos
780 Sydereis transit, patriosq; adit impiger ortus.

P. OVI. NASO. METAMORPHOSEON LIB. II.

EGIA solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammasq; imitante Pyropo,
Cuius ebur nitidū fastigia summa tegebat,
Argenti bifores radiabāt lumine valuæ.
5 Materiam superabat opus. nam Mulciber illic
Aequora cælarat medias cingentia terras,
Terrarūq; orbem, cœlūq;, quod imminet orbi.
Cœruleos habet vnda deos, Tritona canorum,
Protheaq; ambiguū, balenarumq; prementem
10 Aegæona suis immania terga lacertis,
Doridaq;, & natas, quarum pars nare videtur,
Pars in mole sedens virides siccare capillos,
Pisce vehi quædam, facies non omnibus vna,
Non diuersa tamen, qualem decet esse sororū.